

Huisvestingsvisie 2015 - 2023

Gemeente Montferland

definitieve versie 1.0

datum: 17 maart 2015

1. Inleiding

In dit onderdeel wordt in beeld gebracht welke taken en verantwoordelijkheden de gemeente heeft op het gebied van onderwijshuisvesting. De afbakening van hetgeen wel en niet is meegenomen in de visie. Daarnaast worden de doelstellingen van deze visie beschreven en wordt een overzicht gegeven van de hoofdstukken in deze visie.

1.1 Aanleiding

In het hele land, en dan met name in plattelandsgemeenten, doet zich ontgroening voor. In sommige gebieden doet zich dit in snel tempo voor, in andere gebieden speelt dat minder. In Montferland is deze problematiek ook aan de orde. Zo is enige tijd geleden reeds de nota Grip op Verandering opgesteld, waarin hier nader op is ingegaan; wat is de problematiek en wat zijn gevolgen voor onze burgers en voor ons als gemeente? Deze problematiek manifesteert zich ook in de daling van het aantal (basisschool)leerlingen, met onzekere toekomst van de scholen tot gevolg. De afgelopen jaren heeft dit gespeeld bij basisscholen in Loil, Nieuw-Dijk, Loerbeek en Stokkum.

In het Raadsprogramma 2014-2018 is het volgende opgenomen:

- Maximale inzet voor het behoud van basisscholen in kleine kernen (zolang kwalitatief onderwijs is gegarandeerd);
- Stimuleren van een totaalplan, voor de lange termijn voor het basisonderwijs (tevens visie op onderwijshuisvestingsbeleid).

In reactie op deze opdracht is deze notitie opgesteld. De notitie is voorafgegaan door een plan van aanpak, dat in december 2014 is opgesteld.

1.2 Ontgroening

De afgelopen jaren zijn er diverse rapporten verschenen (zowel lokaal als regionaal) waarin de tendens van ontgroening wordt beschreven en gekwantificeerd. Over de juistheid, vergelijkbaarheid, realiteit en betrouwbaarheid van deze gegevens kan uitgebreid discussie worden gevoerd. Wij kiezen daar niet voor; de tendens spreekt voor zich en laat een neerwaartse spiraal zien. Aannames variëren van een daling van 30 tot 50% het komende decennium.

Als er minder klanten zijn moet een strategie worden bepaald voor de winkelketen. Als meer mensen hun geld uit de muur halen staat het aantal bankfilialen ter discussie. Als er minder kinderen zijn dient een vergelijkbare discussie te worden gevoerd over basisscholen. Scholen in kleine kernen staan hierbij eerder onder druk dan scholen in grotere kernen. In deze situatie bevinden zich de Montferlandse schoolbesturen. En samen met hen willen wij gerichte keuzen maken. Eén ding is helder; “niets doen is geen optie”¹. Indien geen integrale planning (in dit geval over de gemeente Montferland) wordt opgesteld bestaat het risico dat er een onevenwichtige verdeling / spreiding van scholen ontstaat.

¹ Bron: Transitieatlas primair onderwijs Achterhoek, Public Result, p. 2

1.3. Doelstelling

Doel van dit plan is een goede spreiding van basisscholen in de gemeente, met inachtnaam van de handhaving van een goede kwaliteit van het onderwijs. Hierbij is het openhouden van alle basisscholen geen primair doel. Nevendoelen zijn:

- open en tijdige communicatie naar ouders en kernen over eventuele sluiting (of juist niet) van scholen (verwachtingenmanagement);
- gezamenlijke visie over spreiding in plaats van ad hoc discussies per kern.

Met deze notitie willen we kaders geven waaraan kan worden getoetst bij eventuele sluiting van scholen. Het is dus niet de bedoeling concreet aan te geven dat school A gaat sluiten en school B niet. Dit is een exclusieve bevoegdheid van schoolbesturen. Het samen vaststellen van een toetsingskader leidt echter tot een spreiding van scholen waarmee bereikbaarheid van basisonderwijs wordt bereikt.

1.4 Afbakening

Bovenstaand is aangegeven waarom dit rapport is opgesteld. Met andere woorden: waar gaat het rapport over. Net zo relevant is aan te geven waar het rapport *niet* over gaat. In het plan van aanpak is dit al kort weergegeven.

Voortgezet onderwijs valt buiten de scope van dit rapport. De eerste reden hiervoor is dat dit eenvoudigweg geen onderdeel uitmaakt van het Raadsprogramma. Een tweede reden is dat de mobiliteit van leerlingen vanaf middelbare schoolleeftijd geacht wordt groter te zijn dan die van basisschoolleerlingen. Alom is erkend dat een VO-school een (sub)regionale functie heeft, waar basisscholen dat nauwelijks hebben.

Ook *Speciaal onderwijs* valt buiten de strekking van dit rapport. De Ziep en de Christoffelschool hebben een bovenlokale functie.

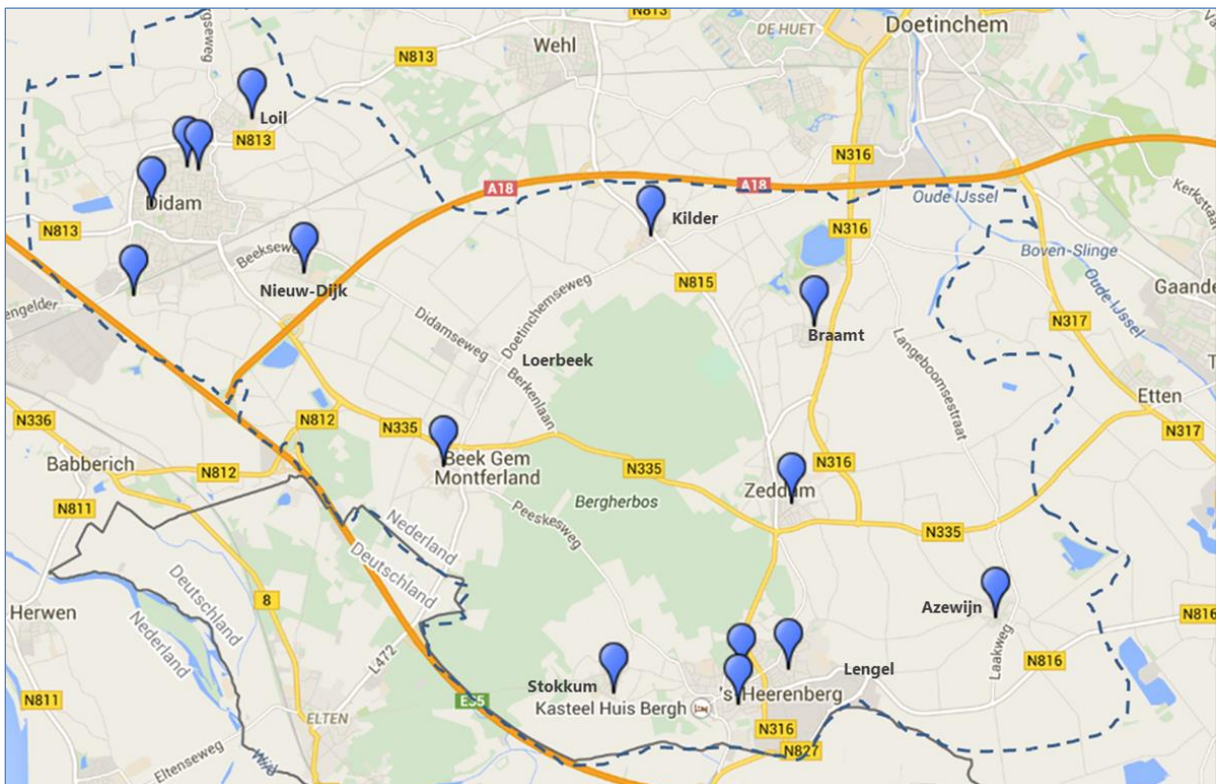
De gemeente heeft geen bepalende rol waar het *onderwijsinhoud* betreft met uitzondering van instandhouding openbaar onderwijs. Deze bevoegdheid is exclusief voor schoolbesturen. En dat is ook vanzelfsprekend: schoolbesturen zijn voor onderwijs en zijn deskundig op dat vlak.

Alhoewel discussies over de toekomst van basisscholen vanuit een deel van de inwoners als synoniem wordt gezien voor een discussie over *leefbaarheid*, is dat niet hetzelfde. Het hangt wel degelijk samen, maar de 'beleving' van leefbaarheid varieert per inwoner. Op voorhand is niet vast te stellen dat sluiting van een school een kern direct minder leefbaar maakt; bijvoorbeeld Lengel kent geen basisschool, Loerbeek ook niet meer. Toch kan niet worden gesteld dat deze kernen minder leefbaar zijn dan andere kernen. Dat deze discussie invloed heeft op de leefbaarheid is natuurlijk wel een feit. Maar vanwege het bovenstaande gaat deze notitie om een visie op spreiding van scholen en niet over leefbaarheid per kern.

2. Montferland in beeld

In de gemeente Montferland zijn in het Primair Onderwijs 13 basisscholen aanwezig gericht op katholiek onderwijs, verdeeld over drie schoolbesturen. Dit zijn Stichting Primair Onderwijs de Liemers (SPOL), Stichting Primair Onderwijs Achterhoek (PRO8, voorheen SKOB) en Stichting schoolbestuur Laetare. Één school op algemeen christelijke grondslag onder het schoolbestuur Stichting Kindergemeenschap Albert Schweitzer. En één openbare school onder het schoolbestuur Reflexis. Zie bijlage I. voor een schematisch overzicht van de schoolbesturen en de daaraan verbonden scholen.

De locaties van deze scholen zijn verspreid over de verschillende kernen van de gemeente Montferland. De schoollocaties zijn aangegeven op de overzichtskaart.

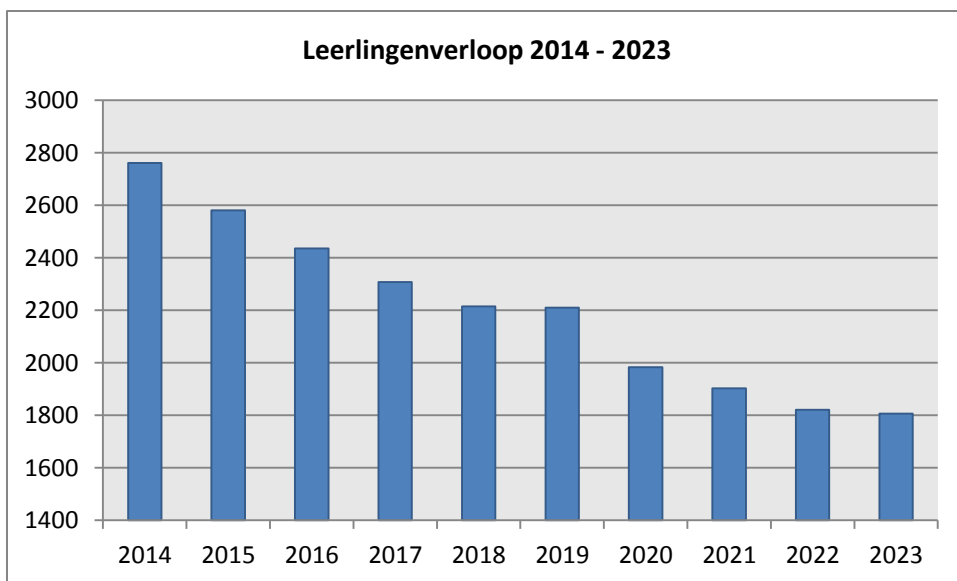


De gemeente Montferland heeft een wettelijke zorgplicht voor de schoolgebouwen en haar grondgebied. De gemeente heeft hierbij de taak om te voorzien in adequate huisvesting voor het onderwijs op basis van een verordening. De ruimtebehoefte in (en om) de schoolgebouwen wordt bepaald door het aantal leerlingen dat elk jaar ingeschreven staat op de school.

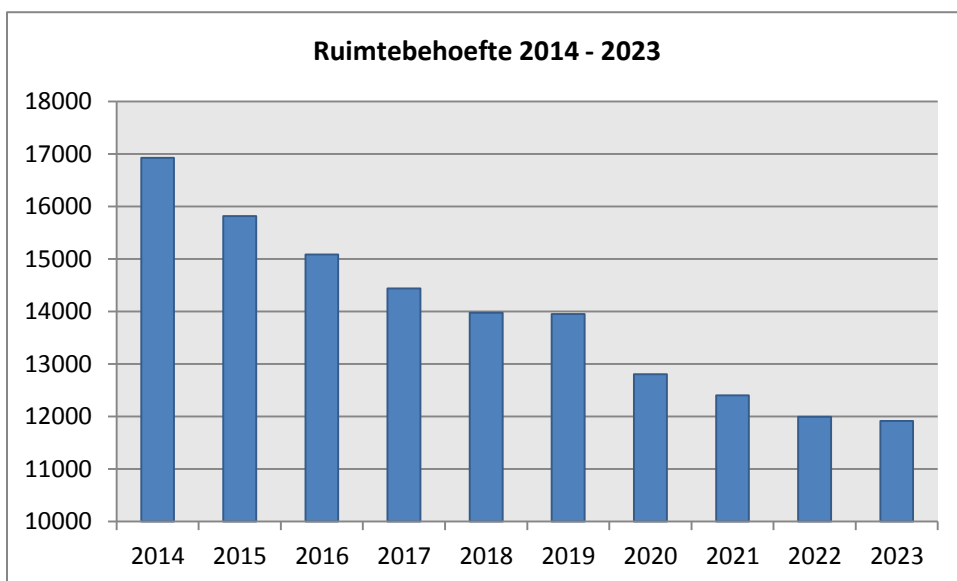
2.1 Daling ruimtebehoefte en overcapaciteit onderwijsruimte.

De ruimtebehoefte van onderwijshuisvesting wordt berekend op basis van het aantal leerlingen. Door daling van het aantal leerlingen in Montferland neemt de behoefte af. Dit betekent dat er – op termijn – sprake is van leegstand. Leegstand waarvoor door het Rijk geen financiering plaats vindt.

In totaal is er in de gemeente Montferland op dit moment 21.706 m² aan ruimte beschikbaar voor primair onderwijs. De behoefte aan specifieke onderwijsruimten is op basis van leerlingenprognoses op dit moment in totaal 17.032 m² en op langere termijn (2023) nog 12.104 m². Er is op dit moment dus al sprake van een overcapaciteit aan ruimte in de schoolgebouwen van in totaal 4.674m². Een deel van deze overcapaciteit in onderwijsruimten wordt al ingezet ten behoeve van andere partners door medegebruik of verhuur, bijvoorbeeld aan kinderopvang en peuterspeelzaalwerk.



Bron: Leerlingenverloop 2014 – 2023 : MOOZ (april 2014)



Bron: Ruimtebehoefte 2014 – 2023: MOOZ (april 2014)

2.2 Leerlingenaantal en ruimtebehoefte

Jaarlijks worden leerlingenprognoses opgesteld, door onder andere Mooz en ook door de schoolbesturen zelf. De prognoses kunnen (marginale) verschillen laten zien. Wat ze echter allemaal laten zien is een daling de komende jaren. Het Mooz-rapport geeft aan, dat het leerlingenaantal in Montferland in een periode van 10 jaar (tot 2023) daalt van 2761 naar 1806. Een daling van 30%. In dit aantal zijn ook opgenomen ca. 80 leerlingen woonachtig in Duitsland die met name Het Rondeel, de Mariabasischool en o.b.s. Montferland bezoeken.

In dit plan wordt uitgegaan van de prognose die door MOOZ is opgesteld. Schoolbesturen hebben zelf ook prognoses. Afwijkingen zijn marginaal, met uitzondering van Het Kompas. In het vervolg is voor Het Kompas en De Boomgaard uitgegaan van de prognosecijfers van het schoolbestuur.

In de tabel hieronder is per schoollocatie in beeld gebracht wat de huidige ruimtecapaciteit is en op welke manier de ruimtebehoefte zich de komende jaren ontwikkelt. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in verloop op korte termijn 2017/2018 en op de lange termijn 2023/2024.

Deze tabel laat zien dat er op een aantal locaties sprake is van een sterke daling van de ruimte behoefte.

Capaciteit en behoefte	Capaciteit schoolgebouwen	Ruimte behoefte onderwijs BVO		
		2014 - 2015	2017 - 2018	2023 - 2024
Onderwijsvoorzieningen	Ruimte capaciteit onderwijs BVO			
Primair Onderwijs				
Het Kompas	1674	1281	995	804
De Ontdekking	2520	2006	1598	1216
De Toorts	1368	1171	1246	1075
St. Jozefschool	1021	809	723	607
St. Antonius	1198	743	592	472
Albert Schweitzerschool	1538	1417	1513	1412
Galamaschool	2987	1703	1310	1009
Mariaschool	1407	1216	1030	844
St. Suitbertusschool	964	507	221	166
De Boomgaard	580	572	607	421
Roncallischool	1980	1115	1020	889
Het Rondeel	1315	1317	1226	1105
St. Jozefschool	635	567	401	301
Laetareschool	1104	1045	783	557
OBS 't Montferland	1415	1563	1508	1226
Totaal	21706	17032	14775	12104

Bron: 2014-2015 = teldatum 1-10-2014 (CFI), 2018-2019 en 2022-2023 = prognose MOOZ (april 2014) m.u.v. Het Kompas en De Boomgaard (hiervoor is de prognose van het schoolbestuur gebruikt).

Opmerking: St. Suitbertusschool deze gaat sluiten. Voor 2017-2018 en 2023-2024 is de vaste voet voor de St. Suitbertusschool niet meegenomen (200 m2 BVO), wel de bvo per leerling .

2.3 Voedingsgebieden en wijken

Leerlingen komen uit verschillende wijken en dorpen naar de scholen toe. Veranderingen in de samenstelling van deze wijken is van invloed op de toestroom naar scholen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de wijken die gezien worden als voedingsgebieden voor de scholen en als zodanig gehanteerd worden bij het opstellen van leerlingenprognoses.

In de tabel wordt in beeld gebracht waar de leerlingen vandaan komen en waar ze naar school gaan. Naast de leerling afname en de ruimtebehoefte is inzicht in deze voedingsgebieden van belang om in beeld te krijgen welke voedingsgebieden naar de toekomst toe meer of minder leerlingen “leveren” aan de scholen en welke scholen zij voorzien van leerlingen. Dit is van invloed op de keuzes die gemaakt zullen worden voor het aantal schoollocaties in de voedingsgebieden.

	Didam Noord	Didam Zuid	Loil	Nieuw-Dijk	Beek	Loerbeek	Kilder	Braamt	Wijnbergen	Zeddam	s-Heerenberg Noord-West	s-Heerenberg Oost	s-Heerenberg Zuid	Lengel	Azewijn	Stokkum	Duitsland	Wehl
Het Kompas	x	X																
De Ontdekking	x																	
De Toorts	X	x																
St. Jozefschool			x															
St. Antonius				x														
Albert Schweitzerschool	x																	
Galamaschool											x	X	x	x				
Mariaschool											x		X				x	
St. Suitbertusschool																x		
De Boomgaard								X	x									
Roncallischool										x								
Het Rondeel					X	X												x
St. Jozefschool															x			
Laetareschool						X	X	x										x
OBS 't Montferland											X	x	x			x	x	

Opmerking: Sommige scholen bedienen een groter gebied. Bij deze scholen is het kruisje dik gedrukt is waar het merendeel vandaan komt. De overige kruisjes geven aan waar nog meer een opvallende hoeveelheid leerlingen vandaan komt.

2.4 Bouwkundige staat van onderwijsgebouwen

Het onderhoud van schoolgebouwen werd tot 1 januari 2015 afgestemd tussen schoolbesturen en gemeente. Het onderhoud dat noodzakelijk was werd vervolgens in opdracht van de gemeente uitgevoerd. Het onderhoudsniveau van de scholen is voldoende tot goed te noemen. Uitzondering hierop zijn de scholen in 's-Heerenberg; met name de Mariabasisschool en de Galamaschool

Jaartal	Onderhoud / nieuwbouw / verbouw
2006	Onderwijskundige aanpassing gebouw Boomgaard
2006	Asbest sanering Boomgaard
2007	Uitbreiding Kolkstede
2007	Renovatie en aanpassing schoolgebouw De Toorts
2008	Rolstoelvriendelijk maken Laetare
2009	Aanpassing schoolgebouw Roncalli
2009	Aanpassing alarminstallatie PRO8 (voorheen SKOB), Laetare en OBS
2010	vervangen dak Toorts
2010	Aanpassing schoolgebouw st. Antonius
2012	Asbest sanering twee scholen
2013	Asbest inventarisatie alle scholen
2013	Nieuwbouw Brede school Zuid
2013	Nieuwbouw Brede school Noord 1e fase
2014	Renovatie dak OBS 't Montferland
2014	Nieuwbouw Brede school Noord 2e fase

behoeven groot onderhoud. In samenspraak met de schoolbestuur is een paar jaar geleden besloten dit niet uit te voeren. Gelet op de afname van het leerlingenaantal en de onderhoudstoestand van deze scholen is besloten om voor 's-Heerenberg een onderzoek te doen naar de toekomstig benodigde huisvesting. Na vaststelling van voorliggende visie zal dit onderzoek verder worden uitgevoerd. In Didam zijn twee brede scholen gerealiseerd. De overige zaken die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Vanaf 1 januari 2015 is het onderhoud gedecentraliseerd naar de schoolbesturen. De gemeente is dan nog wel verantwoordelijk voor nieuwbouw, uitbreiding, medegebruik (verhuur), constructiefouten (onder andere asbest) en herstel in geval van bijzondere omstandigheden (calamiteiten als brand, diefstal en stormschade). Daarnaast blijft de gemeente verantwoordelijk voor de gymlokalen.

School	Bouwjaar	Stichtingsjaar ²	Verbouwing jaar
St. Jozefschool Azewijn	1920	1959	uitbreiding in 1987 en 2003
Mariaschool	1956		uitbreiding in 1971
De Toorts	1957	1971	uitbreiding in 1997 en 2008
De Boomgaard	1957	1978	uitbreiding in 1978, verbouw/renovatie in 2008/2009
Laetareschool	1960		uitbreiding in 1970, verbouwing 2003
St. Jozefschool Loil	1963		
Roncallischool	1965		verbouwing in 2010
St. Antonius	1968		
St. Suitbertusschool	1970		uitbreiding in 1998, uitbreiding/verbouwing in 2002
Galamaschool	1971		uitbreiding in 1993, 1999 en 2001-2002
OBS 't Montferland	1974		uitbreiding/renovatie 2002 en 2009
Het Rondeel	2006		uitbreiding in 2007
Albert Schweitzerschool	2013		
Het Kompas	2013		
De Ontdekking	2014		

² Stichtingsjaar: Bij de niet genoemde basisscholen is het stichtingsjaar gelijk aan het bouwjaar

2.5 Instandhoudingnorm en stichtingsnorm

Op basis van de Wet op het primair onderwijs is per 1 augustus 2013 de stichtingsnorm vastgesteld op 200 leerlingen en de instandhoudingnorm voor het primair onderwijs voor de gemeente Montferland vastgesteld op 69 voor het v.m. Berghse deel en op 104 voor het v.m. Didamse deel (Regeling van de staatssecretaris van OCW). In Montferland is ten tijde van de fusie van de gemeenten Didam en Bergh gekozen voor een gesplitste opheffingsnorm, omdat anders in 2005 voor het Berghse deel een norm zou gaan gelden, waardoor een aantal scholen onmiddellijk onder de norm zou uitkomen. Op grond van de Wet op het primair onderwijs (WPO) moeten de stichtings- en opheffingsnormen telkens voor een tijdvak van vijf jaar worden aangepast. De geldende opheffingsnormen gelden tot 1 augustus 2018³.

De leerlingdichtheid in het Berghse deel is namelijk een stuk lager doordat het grondgebied uitgestrekter is. De factor leerlingenaantal en de oppervlakte van het grondgebied spelen een rol bij het bepalen van de opheffingsnorm. Wanneer een school qua leerlingenaantal onder de opheffingsnorm komt, kan het schoolbestuur besluiten om de school in stand te houden met toepassing van de " gemiddelde schoolgrootte systematiek" . Deze regel houdt in dat scholen met een leerlingenaantal beneden de opheffingsnorm toch voor rijksbekostiging in aanmerking komen, mits de scholen onder hetzelfde bestuur gezamenlijk een leerlingenaantal halen, dat tenminste 10/6 x de opheffingsnorm bedraagt. Deze beslissing is aan de schoolbesturen en wordt in de regel toegepast voor scholen die op een plek staan waar geen goed alternatief in de nabije omgeving voor handen is. In de gemeente Montferland zijn er op termijn vijf scholen die onder de opheffingsnorm vallen.

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Opheffingsnorm vm Didam 104											
1	Het Kompas	215	192	170	158	155	152	147	140	132	120
2	De Ontdekking	343	324	306	278	263	242	220	212	204	202
3	De Toorts	208	213	207	208	203	195	186	182	176	174
4	St. Jozefschool - Loil	125	113	106	104	98	93	86	84	82	81
5	St. Antonius	114	100	87	78	69	64	59	56	54	54
6	Albert Schweitzerschool	234	244	252	259	268	270	258	250	242	239
Opheffingsnorm vm Bergh 69											
7	Galamaschool	267	240	230	216	200	186	175	167	157	156
8	Mariaschool	205	187	180	165	162	151	142	136	128	128
9	St. Suitbertusschool	68	55	48	44	39	39	38	34	31	33
10	De Boomgaard	74	81	76	81	51	49	47	46	45	44
11	Roncallischool	176	168	163	163	155	151	144	141	139	137
12	Het Rondeel	206	207	200	204	203	198	196	190	183	180
13	St. Jozefschool - Azewijn	70	58	48	40	35	30	25	22	20	20
14	Laetareschool	159	148	134	116	108	100	88	78	72	71
15	OBS 't Montferland	285	276	268	260	254	244	229	217	204	204

Bron: prognosecijfers van MOOZ 2014, uitzondering zijn Het Kompas (prognose schoolbestuur 2014 - 2023) en De Boomgaard (prognose schoolbestuur 2014 -2017, daarna weer de prognose van Mooz).

³ Bron: Regelingen Onderwijs nummer 1 - 2013

Samenvattend

- Er sprake van een sterke terugloop van het leerlingenaantal in de gemeente Montferland;
- De komende periode van 10 jaar daalt het leerlingenaantal in het Primair Onderwijs met 30% gemeentebreed;
- Er is op dit moment sprake van overcapaciteit van ruimte in de schoolgebouwen van 4.674m² BVO. Dit is 22% van het beschikbare bestand; Dit loopt in de toekomst op tot 45%
- De bouwkundige staat van de schoolgebouwen is voldoende tot goed. Uitzondering hierop zijn de Mariabasischool en de Galamaschool.

3. Beleidskader onderwijshuisvesting

In dit onderdeel wordt het beleidskader geschetst waarbinnen de onderwijshuisvesting zich zal ontwikkelen. Het beleidskader formuleert kaders en uitgangspunten over hoe de gemeente Montferland en haar onderwijspartners om willen gaan met leegstand in schoolgebouwen. De visie wordt bepaald voor de komende 10 jaar.

Hiernaast gaat het beleidskader uit van een indeling van de gemeente Montferland in vijf spreidingsgebieden waarbinnen bepaalde basisvoorzieningen voor onderwijs en voorschoolse voorzieningen aanwezig dienen te zijn. Er moet sprake zijn van een goede spreiding over de gemeente zodat alle jongeren een voorziening in de nabije omgeving kunnen bezoeken. Met de vijf gebieden is een goede spreiding gewaarborgd.

3.1 Kaders onderwijshuisvesting

In 2012 is reeds een visie opgesteld op de ontgroening in onze gemeente. Deze is gezamenlijk met de schoolbesturen opgesteld. Centraal in deze visie staat een aantal uitgangspunten, die nog steeds gelden:

1. kwaliteit van het onderwijs gaat boven aanwezigheid van scholen in de kern;
2. scholen blijven bereikbaar voor alle inwoners;
3. de klant (ouder-kind) staat centraal, de school bepaalt;
4. er is een pluriform onderwijsaanbod in de gemeente Montferland;
5. er wordt ingezet op het versterken van doorgaande leer- en ontwikkellijnen;
6. communicatie vanaf de beginfase is belangrijk.

Hieronder wordt nader ingegaan op deze uitgangspunten.

Ad. 1 Kwaliteit

Op alle mogelijke niveaus (lokaal, regionaal, landelijk) en binnen alle denkbare geledingen (gemeente, onderwijsinstellingen, inwoners) staat buiten kijf dat de kwaliteit van onderwijs centraal staat. Kwaliteit wordt beoordeeld op zaken als onderwijskwaliteit, personeel en betaalbaarheid.

Bij het vaststellen van de kwaliteit van een school wordt gekeken naar de volgende aspecten⁴:

- de pedagogische kwaliteit;
- de didactische kwaliteit;
- de organisatorische kwaliteit;
- de ontwikkeling van de kwaliteit van de medewerkers en de rol van onderwijskundig leiderschap;
- de kwaliteit van onderwijs in relatie tot de maatschappelijke positionering van de school.

Het is dan relevant om deze aspecten af te zetten tegen de omvang van een school. Uit onderzoek is gebleken dat de eerste vier kwaliteitsaspecten in meer of mindere mate onder druk komen te staan bij een kleine school. Voor de relatie tot de maatschappelijke positionering van de school geldt dit niet.

⁴ Marzano, R.J.

Ad. 2 Bereikbaarheid

Het uitgangspunt dat scholen bereikbaar moeten blijven spreekt voor iedereen voor zich. Toch ligt in de uitleg van dit uitgangspunt de crux van het hele denken rond scholen in kleine kernen. Betekent 'bereikbaarheid' dat in elke kern een school aanwezig is? Of kijken we bij bereikbaarheid naar de feitelijke uitleg van de term; wat is de feitelijke en relatieve afstand naar een school. Het laatste is aan de orde. En hier ontstaat discussie. De gemeente Montferland kent een behoorlijk aantal kleine kernen met ieder hun eigen identiteit, hun eigen cohesie en – zonder uitzondering – een ontgroenende samenleving. Vastgesteld is dat beschikbaarheid van een basisschool binnen 3 km als bereikbaar wordt gezien. In de regio en daarbuiten wordt zelfs gepleit voor een hogere norm⁵.

Dit uitgangspunt is eenvoudig uit te leggen. De praktische gevolgen en mogelijkheden ervan ook. We vinden het acceptabel dat een school op (maximaal) 3 km aanwezig is; veel mensen in het buitengebied weten niet beter. Maar als die 3 km leidt tot een overlap met een andere (meestal grotere) kern gaat de schoen wringen. Want betekent dat dat we naar een andere kern zouden moeten? Ja, in principe kan dit het geval zijn. Niet met als doel zoveel mogelijk scholen te sluiten maar juist om de kwaliteit van het onderwijs in Montferland te garanderen. Kwaliteit op de niveaus als hierboven bedoeld.

Ad. 3 De klant (ouder – kind)

Scholen zien ouders met hun kinderen enerzijds als partners (waarmee ze samen verantwoordelijk zijn), anderzijds als klanten (waar ze hun aanbod op afstemmen).

De school bepaalt in hoeverre aan de onderwijs- en zorgbehoeften van leerlingen tegemoet kan worden gekomen. Indien nodig worden leerlingen binnen de regio doorverwezen.

Ad. 4 Pluriform onderwijsaanbod

Hiermee wordt bedoeld dat binnen onze gemeente scholen van diverse denominaties aanwezig zijn. Meer specifiek richt zich dit op de grote kernen 's-Heerenberg en Didam. Voor de andere kernen geldt dat één school aanwezig is en dat differentiatie irreëel is. In Didam is een school voor algemeen-christelijk aanwezig, in 's-Heerenberg is een openbare basisschool aanwezig. Voor het overige kent Montferland louter katholieke basisscholen. Deze verdeling voldoet wat ons betreft aan het streven naar een pluriform onderwijsaanbod. Indien individueel behoefte bestaat aan andere denominaties kan verwezen worden naar scholen buiten de gemeente Montferland.

Ad. 5 Doorgaande leer- en ontwikkellijnen

De samenwerking met organisaties en instellingen wordt versterkt om de doorgaande leer- en ontwikkellijn voor 0-12 jarigen te bevorderen. Dit om de ontwikkellijn van de kinderen niet te onderbreken.

In diverse schoolgebouwen is reeds een kinderopvang gehuisvest. Daarnaast is er een pilot gestart om te komen tot een IKC (integraal kindcentrum) in Beek en Kilder, in afstemming met Braamt.

⁵ 4 tot 6 km, Transitieatlas primair onderwijs Achterhoek, Public Result, p. 4

Ad. 6 Communicatie

Het schoolbestuur besluit over de sluiting van een school. Als dit voornemen bestaat dan zal het schoolbestuur de gemeente hierover informeren. Over communicatie naar de buitenwacht zullen vervolgens afspraken worden gemaakt, omdat schoolbesturen eerst intern moeten communiceren naar hun achterban: ouders, team en MR.

3.2 Spreidingsgebieden

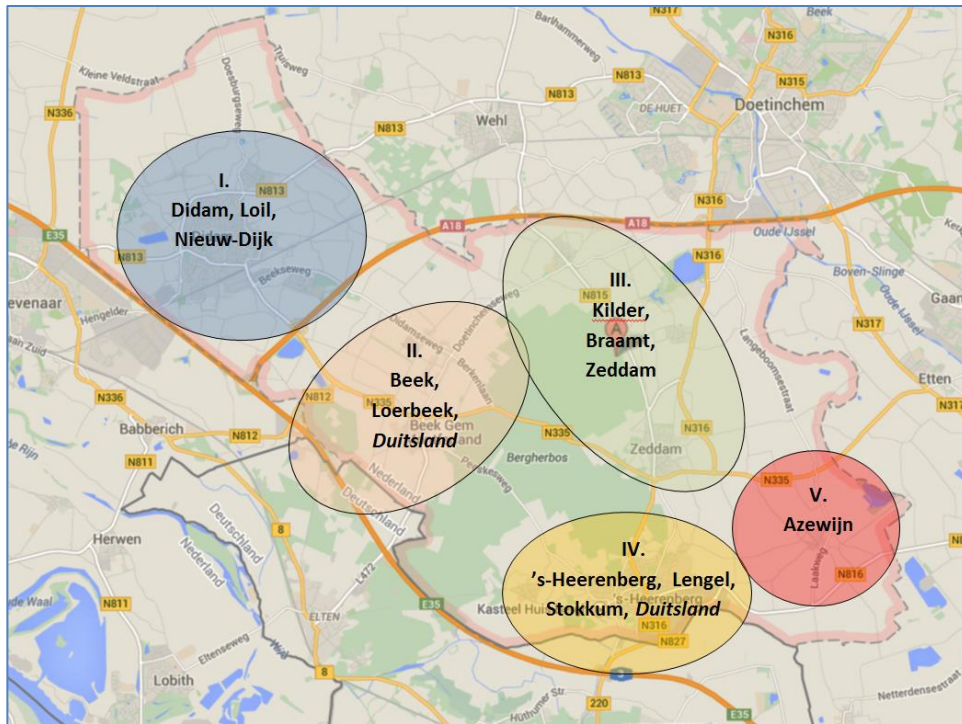
Wat willen we bereiken? We willen basisonderwijs bereikbaar houden voor de doelgroep. Hiervoor hebben we uitgangspunten vastgesteld. Deze dienen als toetsingskader voor het bereikbaar houden van basisonderwijs. Hierbij springt in het oog de zogenaamde 3 km-grens. De betekenis van deze norm is onder andere dat we bereikbaarheid loskoppelen van de grens van een kern. Doen we dat niet, dan lopen we het risico dat in nagenoeg alle kernen (m.u.v. 's-Heerenberg en Didam) de basisscholen verdwijnen. Dit vinden we geen wenselijke ontwikkeling. Om kwalitatief onderwijs te kunnen bieden – binnen de gestelde uitgangspunten – introduceren wij spreidingsgebieden. Streven is om binnen de spreidingsgebieden basisonderwijs aan te kunnen bieden.

Door toepassing van spreidingsgebieden creëren we een dekkend netwerk van basisscholen binnen onze gemeenten. Doen we dat niet, dan kan dit niet worden gegarandeerd. De demografische gegevens zullen dan bepalen hoe de toekomst eruit ziet, waardoor witte vlekken op onderwijsgebied kunnen ontstaan. Spreidingsgebieden worden bepaald aan de hand van geografische ligging.

Het voordeel van werken met spreidingsgebieden is dat de term bereikbaarheid 'tastbaar' wordt. De bereikbaarheidsnorm van 3 km is concreet en reëel, maar wat betekent het nu voor de doelgroep? Indien scholen sluiten, binnen welk gebied willen we dan de bereikbaarheid waarmaken? Daarbij hebben we gekeken naar natuurlijke samenhang, geografische barrières en logische verkeersroutes. Overigens – het zij nog eens gezegd – bepaalt uiteindelijk de ouder/het kind zelf welke school zal worden bezocht.

Op basis van deze afwegingen komen we tot de volgende spreidingsgebieden:

- I. Didam, Loil, Nieuw-Dijk
- II. Beek en Loerbeek (en Duitsland)
- III. Kilder, Braamt, Zeddam
- IV. 's-Heerenberg, Lengel en Stokkum (en Duitsland)
- V. Azewijn



Twee opmerkingen kunnen hierbij worden gemaakt. Ten eerste over Azewijn. Deze kern is excentrisch gelegen. Om onder te brengen in een spreidingsgebied komen in aanmerking III (Zeddum) en IV ('s-Heerenberg), maar ook kan worden gekeken buiten onze gemeentegrenzen (zo wordt al langer gesproken over Netterden), zie pagina 18.

Ten tweede bestaat de realiteit van kinderen die in Duitsland wonen maar in Montferland scholen bezoeken. De praktijk leert ons dat vooral de scholen in Beek en 's-Heerenberg worden bezocht door Nederlandse kinderen die in Duitsland wonen. Deze groep heeft een dermate omvang dat deze moet worden gezien als een concrete doelgroep. Hiermee willen we overigens niet zeggen dat we voor deze kinderen een verregaande verantwoordelijkheid voelen vanuit bereikbaarheid.

4. Uitwerking spreidingsgebieden

In dit onderdeel worden de ontwikkelingen op het gebied van onderwijshuisvesting binnen de vijf spreidingsgebieden in beeld gebracht. Per spreidingsgebied wordt een algemene beschrijving gegeven van de aanwezige onderwijsvoorzieningen in dit gebied. Vervolgens wordt de ruimtecapaciteit en de daadwerkelijke ruimtebehoefte nu en naar de toekomst toe in beeld gebracht.

4.1 Spreidingsgebied I - Didam / Loil / Nieuw-Dijk

Algemeen

In het spreidingsgebied Didam, Loil, Nieuw-Dijk zijn zes basisscholen aanwezig: Het Kompas ,De Ontdekking, de Albert Schweitzerschool, basisschool De Toorts (allen Didam), de St. Jozefschool (Loil) en de St. Antoniuschool (Nieuw-Dijk).

Ruimtecapaciteit en ruimtebehoefte in beeld

	Leerlingen	Ruimtecapaciteit (I)	Ruimtebehoefte	Vershil / leegstand huidige situatie
huidig	1236	9319 m ²	7427 m ²	1892 m ²
korte termijn (2017 - 2018)	1045		6466 m ²	2853 m ²
lange termijn (2023 - 2024)	832		5395 m ²	3924 m ²

Bij de ruimtebehoefte is de vaste voet (200m²) per school meegenomen van alle scholen die in 2014 – 2015 open zijn.

Op dit moment bestaat in spreidingsgebied I een leegstand van 1892 m². Dit loopt op tot 3924 m² over minder dan tien jaar. Dat is bijna de helft van de nu beschikbare capaciteit. Wij achten het niet reëel dat deze scholen op lange termijn allen in stand zullen blijven. Afgezet tegen de uitgangspunten voor bereikbaarheid zouden binnen dit spreidingsgebied drie of vier scholen kunnen volstaan.

Op dit moment voert het schoolbestuur SPOL overleg met de kernen Loil en Nieuw-Dijk gesprekken over de toekomst van de scholen (JA). De scholen in Didam zijn op De Toorts na ondergebracht in de brede scholen.

4.2 Spreidingsgebied II - Beek / Loerbeek / Duitsland

Algemeen

In het spreidingsgebied Beek, Loerbeek, Duitsland is één basisschool aanwezig. Het Rondeel staat in Beek. Dit is een fusieschool van De Kolkstede uit Beek en de St. Martinus uit Loerbeek. Vanaf het schooljaar 2014-2015 zijn deze twee scholen gefuseerd.

Ruimtecapaciteit en ruimtebehoefte in beeld

	Leerlingen	Ruimtecapaciteit (II)	Ruimtebehoefte	Verschil / leegstand huidige situatie
huidig	222	1315 m ²	1317 m ²	-2 m ²
korte termijn (2017 - 2018)	204		1226 m ²	89 m ²
lange termijn (2023 - 2024)	180		1105 m ²	210 m ²

Bij de ruimtebehoefte is de vaste voet (200m²) per school meegenomen van alle scholen die in 2014 – 2015 open zijn.

Voor dit spreidingsgebied geldt dat de overcapaciteit beperkt is, ook op de langere termijn. Hiervoor lijken twee redenen te zijn. Ten eerste is dat de sluiting (onlangs) van de basisschool in Loerbeek, ten tweede is dat het feit dat de basisschool in Beek ook wordt bezocht door kinderen uit Duitsland. Overigens geldt ook dat voor de basisschool in Beek geen reëel alternatief bestaat voor ouders/kinderen. Inmiddels heeft de gemeenteraad in dit spreidingsgebied een bijdrage geleverd aan verbetering van de bereikbaarheid door middelen beschikbaar te stellen voor een veilige schoolroute tussen Loerbeek en Beek. Hiermee bestaat een gezonde basis voor basisonderwijs in dit spreidingsgebied in het algemeen en voor de school in Beek in het bijzonder.

4.3 Spreidingsgebied III - Kilder / Braamt / Zeddum / Wijnbergen

Algemeen

In het spreidingsgebied Kilder, Braamt, Zeddum zijn drie basisscholen aanwezig. In de Kernen Kilder, Braamt en Zeddum zijn de drie basisscholen gehuisvest. De Laetare in Kilder, de Roncallischool in Zeddum en de Boomgaard in Braamt.

Ruimtecapaciteit en ruimtebehoefte in beeld

	Leerlingen	Ruimtecapaciteit (III)	Ruimtebehoefte	Verschil / leegstand huidige situatie
huidig	424	3664 m ²	2732 m ²	932 m ²
korte termijn (2017 - 2018)	333		2275 m ²	1389 m ²
lange termijn (2023 - 2024)	252		1868 m ²	1796 m ²

Bij de ruimtebehoefte is de vaste voet (200m²) per school meegenomen van alle scholen die in 2014 – 2015 open zijn.

In dit spreidingsgebied zal de leegstand oplopen tot de helft van de beschikbare capaciteit. Deze noordkant van onze gemeente heeft geen korte en logische relatie met andere kernen binnen Montferland. Ook een relatie met het nabijgelegen Doetinchem lijkt geen natuurlijke, met uitzondering van de kern Wehl. Basisonderwijs binnen dit spreidingsgebied zal ook altijd binnen dit gebied beschikbaar moeten zijn.

4.4 Spreidingsgebied IV - 's-Heerenberg / Lengel / Stokkum / Duitsland

Algemeen

In het spreidingsgebied 's-Heerenberg, Lengel, Stokkum, Duitsland zijn vier basisscholen aanwezig, waarvan drie scholen in 's-Heerenberg. De Galamaschool, Mariaschool en OBS 't Montferland bevinden zich 's-Heerenberg. De St. Suitbertusschool staat in Stokkum.

Ruimtecapaciteit en ruimtebehoefte in beeld

	Leerlingen	Ruimtecapaciteit (IV)	Ruimtebehoefte	Vershil / leegstand huidige situatie
huidig	828	6773 m ²	4989 m ²	1784 m ²
korte termijn (2017 - 2018)	685		4070 m ²	2703 m ²
lange termijn (2023 - 2024)	521		3245 m ²	3528 m ²

Bij de ruimtebehoefte is de vaste voet (200m²) per school meegenomen van alle scholen die in 2014 – 2015 open zijn.

Opmerking: St. Suitbertusschool deze gaat sluiten. Voor 2017-2018 en 2023-2024 is de vaste voet voor de St. Suitbertusschool niet meegenomen (200 m² BVO), wel de bvo per leerling .

De overcapaciteit aan scholen overstijgt op termijn de 50%; de kinderen zijn er eenvoudigweg niet en daarom is het open houden van alle scholen niet reëel en zelfs onwenselijk. De druk op de individuele scholen wordt hierdoor eenvoudigweg te groot. Wat tevens speelt is een onderzoek naar een brede school (ongeacht de verschijningsvorm) in 's-Heerenberg en de matige staat van onderhoud van de Galamaschool en de Mariabasisschool. De school in Stokkum sluit in 2015 en daardoor verandert de druk op het basisonderwijs in dit spreidingsgebied. Wel zal de bereikbaarheid van onderwijs voor kinderen uit Stokkum gegarandeerd moeten blijven, waarbij vooral infrastructurele maatregelen door de gemeente voor de hand liggen.

4.5 Spreidingsgebied V - Azewijn

Algemeen

In het spreidingsgebied Azewijn is één basisschool aanwezig. De St. Jozefschool staat in Azewijn.

Ruimtecapaciteit en ruimtebehoefte in beeld

	Leerlingen	Ruimtecapaciteit (V)	Ruimtebehoefte	Vershil / leegstand huidige situatie
huidig	73	636 m ²	567 m ²	69 m ²
korte termijn (2017 - 2018)	40		401 m ²	235 m ²
lange termijn (2023 - 2024)	20		301 m ²	335 m ²

Bij de ruimtebehoefte is de vaste voet (200m²) per school meegenomen van alle scholen die in 2014 – 2015 open zijn.

Zoals eerder ook al omschreven is de situatie voor Azewijn bijzonder. Gezien de perifere ligging in onze gemeente bestaan er geen directe, natuurlijke relaties met andere kernen. Het geprognoseerde aantal kinderen neemt snel af tot enkele tientallen. De vraag is echter wel of dat direct betekent dat de basisschool moet verdwijnen. Combinaties binnen onze gemeente zijn het onderzoeken waard, maar ook wordt gesproken met basisscholen buiten onze gemeente (Netterden).

5. Conclusie

Het aantal basisschoolleerlingen is de laatste jaren gedaald en zal verder dalen. De afname is dermate groot, dat we na moeten denken over de toekomst van de basisscholen in onze kernen.

Daarbij stellen wij ons ten doel een goede spreiding van basisscholen in de gemeente, met inachtnaam van de handhaving van een goede kwaliteit van het onderwijs.

Daarnaast wordt hierdoor ook niet voldaan aan hetgeen is gesteld over spreiding in het Raadsprogramma. Deze zaken willen we ten positieve keren. Daarom introduceren we een aantal uitgangspunten, waarmee getoetst kan worden of bereikbaarheid van basisonderwijs gegarandeerd blijft. Als uitwerking van de uitgangspunten komen we tot vijf spreidingsgebieden. Hiermee ontstaat een dekkend netwerk van basisscholen in onze gemeente.

BIJLAGEN

- Bijlage I. Lijst met schoolbesturen en scholen
Bijlage II. Trends en ontwikkelingen

Bijlage I.**Lijst met schoolbesturen en scholen****Schoolbesturen Montferland**

Stichting Primair Onderwijs Achterhoek (PRO8)		
1	Galamaschool	s-Heerenberg
2	Mariaschool	s-Heerenberg
3	St. Suitbertusschool	Stokkum
4	De Boomgaard	Braamt
5	Roncallischool	Zeddam
6	Het Rondeel	Beek
7	St. Jozefschool	Azewijn
Reflexis		
8	OBS 't Montferland	s-Heerenberg
Stichting Primair Onderwijs de Liemers (SPOL)		
9	Het Kompas (Zuidzon vm brede school zuid)	Didam
10	De Ontdekking (brede school Noord)	Didam
11	De Toorts	Didam
12	St. Jozefschool	Loil
13	St. Antoniuschool	Nieuw-Dijk
Stichting Schoolbestuur Laetare		
14	Laetare basisschool	Kilder
Stichting Kindergemeenschap Albert Schweitzer		
15	Albert Schweitzerschool (brede school Noord)	Didam

Trends en ontwikkelingen

In dit onderdeel worden de landelijke trends en ontwikkelingen zoals de ontwikkeling van de brede school, doordecentralisatie, passend onderwijs en multifunctioneel gebruik van schoolgebouwen nader uiteengezet. Er wordt een algemene beschrijving gegeven van deze ontwikkelingen en de relatie met de onderwijshuisvesting wordt in beeld gebracht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 de doorvertaling gemaakt hoe de gemeente Montferland en haar onderwijspartners willen omgaan met deze ontwikkelingen.

Brede school ontwikkeling

Wat is een brede school?

De “brede school” is een veelvoorkomende term die zich richt op het inhoudelijk samenwerkingsverband tussen verschillende partijen die zich bezighouden met de ontwikkeling van opgroeiende kinderen, met als vaste partner het onderwijs. Gemeenten en onderwijspartners geven op lokaal niveau op eigen wijze invulling aan de “brede school”. Zo kan ervoor gekozen worden om samenwerkingsverbanden te verstevigen tussen organisaties die zich bezighouden met de ontwikkeling van kinderen maar ook kan gestreefd worden naar gezamenlijke huisvesting. Er is geen uniforme uitwerking van de “brede school”. Gemeenten en onderwijspartners bepalen op lokaal niveau op welke manier zij de samenwerking willen vormgeven met als gezamenlijk doel “het centraal stellen van de ontwikkeling van het kind” aansluitend bij de behoeften van de jeugdigen in de gemeente.

In de gemeente Montferland wordt met de “brede school” een samenwerkingsverband bedoeld van partijen die zich bezig houden met opgroeiende kinderen, met als vaste partner het onderwijs. Gemeenschappelijke huisvesting wordt hierbij gezien als meerwaarde voor samenwerking en de kansen hiervoor worden zoveel mogelijk benut. Naast het basisaanbod dat in en rond de scholen beschikbaar is (onderwijs, opvang en zorg) kan de uitwerking van de “brede school” per wijk of per school verschillen. Dit is ook zo in de 2 brede scholen welke de laatste jaren in Didam gerealiseerd zijn.

Relatie met onderwijshuisvesting

De “brede school” is zoals hierboven beschreven een inhoudelijk samenwerkingsverband tussen verschillende partners. De wijze waarop deze partners samenwerken en hierbij de ontwikkeling van het kind centraal stellen is doorslaggevend voor het succes van een brede school. De Huisvesting kan een belangrijke (faciliterende) rol spelen bij het laten slagen van de brede school, de kansen die zich voordoen om gezamenlijke huisvesting te realiseren worden om die reden zo veel mogelijk benut.

Integraal Kind Centrum

Wat is een integraal kindcentrum?

In een Integraal Kindcentrum wordt samengewerkt door het onderwijs en kinderopvang. Deze samenwerking is gebaseerd op één pedagogische visie, één team en één centrale aansturing. In dat

opzicht verschilt het IKC van een brede school, waarin de samenwerkende partijen elk een afzonderlijke aansturing hebben. In een IKC worden de schotten weggehaald en gewerkt vanuit een visie en dat alles in het belang van de doelgroep 0-12 jarigen.

In Montferland wordt op dit moment een pilot in het kader van het IKC uitgevoerd. Aan deze pilot wordt deelgenomen door Laetare te Kilder, Het Rondeel te Beek en samengewerkt met de Boomgaard in Braamt.

Relatie met onderwijshuisvesting

Net als beschreven bij de brede school is huisvesting in een gebouw niet strikt noodzakelijk, maar zal het succes van een IKC vergroten, doordat partijen, die ook nog eens een centrale aansturing hebben onder een dak te huisvesten. De huisvesting kan een belangrijke (faciliterende) rol spelen bij het laten slagen van het IKC. De kansen die zich voordoen om gezamenlijke huisvesting te realiseren worden om die reden zo veel mogelijk benut.

Passend Onderwijs

Wat is Passend Onderwijs?

De invoering van Passend Onderwijs heeft tot doel om de kwaliteit en de organisatie van het onderwijs aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben te verbeteren. Leerlingen dienen een zo passend mogelijke plek te krijgen aansluitend bij hun onderwijs- en zorgbehoeften. Aan de hand van ondersteuningsprofielen geven scholen aan welke voorzieningen zij kunnen bieden aan leerlingen met zorgbehoeften.

Relatie met onderwijshuisvesting

Er zal een grotere diversiteit aan kinderen met verschillende ondersteuningsbehoeften samen in hetzelfde schoolgebouw moeten kunnen functioneren. Dat stelt niet alleen eisen aan leerkrachten, maar ook aan de soorten ruimtes van onderwijsvoorzieningen. Aansluiten op het ondersteuningsprofiel van de scholen kunnen eisen gesteld worden aan ruimtes in de onderwijsvoorzieningen, zo kan gedacht worden aan het breed toegankelijk maken van de gebouwen en voldoende ruimtes beschikbaar voor zorg en begeleiding, verzorging en/of "time-outs" van leerlingen met gedragsproblemen.

Doordecentralisatie

Wat is doordecentralisatie?

Doordecentralisatie van onderwijshuisvesting houdt in dat er sprake is van gehele of gedeeltelijke overdracht van huisvestingstaken van de gemeente naar de schoolbesturen. De Wet op het Primair onderwijs is aangepast zodat vanaf 1 januari 2015 de taken en budget voor buitenonderhoud en aanpassingen van schoolgebouwen overgeheveld wordt van gemeenten naar de schoolbesturen. De gemeente is niet meer verantwoordelijk voor het groot onderhoud aan daken en dergelijke. Gemeente blijft nog wel verantwoordelijk voor nieuwbouw en onderhoud aan gymlokalen, en de verzekeringen van de gebouwen. De gemeente behoudt op basis van wettelijke bepalingen haar zorgplicht voor adequate huisvesting en taken op het gebied van (vervangende) nieuwbouw.

Relatie met onderwijshuisvesting

Doordecentralisatie heeft consequenties voor de taakverdeling tussen gemeente en schoolbesturen op het gebied van onderwijshuisvesting. De middelen die het Rijk beschikbaar stelde aan de gemeente voor groot onderhoud gaan vanaf 1 januari 2015 rechtstreeks naar de schoolbesturen.

Multifunctioneel gebruik van speelterreinen en schoolgebouw in en na schooltijd

Waarom multifunctioneel gebruik?

Het schoolgebouw wordt tegenwoordig meer gezien als centrale voorziening in de wijk toegankelijk voor meer doelgroepen dan enkel kinderen in de leeftijd van 4 t/m 12 jaar die onderwijs genieten. De- vaak centraal gelegen- onderwijsvoorziening biedt ook mogelijkheden tot het clusteren van meerdere functies op het gebied van zorg, ondersteuning en welzijn (preventieve jeugdzorg maar ook ontmoeting) en legt een belangrijke verbinding tussen sport, cultuur en onderwijs.

Het multifunctioneel gebruik van onderwijsvoorzieningen is een belangrijk aspect voor de ontwikkeling van onderwijshuisvesting in Montferland naar de toekomst toe. Hiernaast is ook het gebruik van speelterreinen binnen en buiten schooltijd een item dat steeds meer aandacht krijgt. Buiten spelen is erg belangrijk voor de sociale, cognitieve en motorische ontwikkeling van kinderen en is een belangrijke vorm van bewegen waardoor overgewicht kan worden tegengegaan. Het schoolplein kan een belangrijke rol spelen in de beweging van kinderen zowel tijdens als buitenschooltijd.

Relatie met onderwijshuisvesting

De flexibiliteit en mogelijkheden van een gebouw zijn van invloed op de mate waarop een gebouw of speelterrein multifunctioneel gebruikt kan worden.